

atiyeno.ir

ویژه

● دوشنبه ۴ اردیبهشت ۱۴۰۲ ● شماره ۳۷۸

مثلاً مالنت ترمز تولید می کنیم، امادر حال حاضر اجازه واردات لنت هم می دهند. در صورتی که کشور ارز کافی در اختیار ندارد و تولید داخل هم جلوی خروج ارز را می گیرد و هم ایجاد کار آفرینی می کند. اما اگر واردات انجام شود، تولید داخل رونق نمی یابد. بنابراین در هر حوزه باید به فکر بهتر شدن شرایط افراد باشند. مثلاً اگر قطعه و محصولی در کشور تولید می شود که نیاز کشور به واردات را کاهش یا از بین می برد باید به صاحب آن کسبو کار امتیازات ویژه‌ای داد و او را به توسعه و ایجاد محصولات جدید ترغیب کرد. این روند باعث می شود تا همه به تکاپو افتاده و کسب‌و کار را توسعه و به فکر صادرات باشند. در هر صورت رشد کار آفرینی باعث رشد اقتصاد کشور خواهد شد. نباید روحیه دلالی در کشور توسعه یابد. می‌بینیم که در حال حاضر دلالی و واسطه‌گری با کمترین موانع مواجه، اما در مقابل کار آفرینی با موانع ریز و درشت همراه است؛ در صورتی که دلالی کمترین تأثیر را بر اقتصاد یک کشور دارد و تورم را دامن می‌زند و برعکس تولید و ایجاد شغل باعث کاهش تورم و بیشترین تأثیر را بر اقتصاد خواهد داشت.

تأمین مالی برای کسبو کار به چه صورت است؟ آیا تأمین مالی برای کار آفرینان ساده است؟ چه راهکار هایی در این خصوص دارید؟

غیبی: در ایران پول فوق‌العاده فراوان است؛ چه در بخش خصوصی و چه در قالب نظام بانکی. از سویی تأمین مالی به سرعت و به راحتی در ایران قابل انجام است. من بارها این کار را کرده‌ام. من وقتی یک تأمین مالی می‌کنم، مثلاً از مسیر بانکی، از مسیر بخش خصوصی و یا از مسیر اشخاص حقیقی، برای چه این کار را انجام داده‌ام؟ هدفم این است که سود به دست آورم و در پایان این تأمین مالی را تسویه کنم، اما در این میان یکسری اتفاقات رخ می‌دهد که آن را با چالش و تأخیر روبه‌رو می‌کند و بعد همه آنها می‌شوند طلبکار من! به عنوان مثال برای خود ما اتفاق افتاده برای خرید کالا تأمین مالی کردیم، بعد یک‌دفعه می‌بینید چهار ماه ترخیص آن کالا به تأخیر افتاده و بعد از این چهار ماه، زمان‌بندی به هم خورده است، حالا کسانی که شریک شما بودند اکنون به طلبکار شما تبدیل شده‌اند. قرارداد می‌خواستید ببندید، ضرر کرده، تضامین‌اش اجرا شده و شما عملاً قفل شده‌اید، بنابراین باید همه چیز درست کار کند تا تأمین مالی به مشکلی بر نخورد.

نجفی‌منش: در حال حاضر سیستم نظام بانکی ما همراه با این قضیه نیست. در صورتی که باید کاری انجام شود تا تأمین نقدینگی بخش تولید و کار آفرینی در اولویت باشد؛ به‌ویژه با تورم و افزایش قیمت‌ها، که در حال حاضر وجود دارد، باید تأمین مالی هم با این موارد متناسب باشد. در حال حاضر تأمین مالی به خوبی انجام نمی‌شود. همچنین در این بخش آن همراهی که باید با کار آفرینی وجود داشته باشد دیده نمی‌شود. به این ترتیب است که افراد با چالش‌های مختلفی در این حوزه مواجه می‌شوند.

به نظر شما فرهنگ کار آفرینی در کشور در حال تغییر است؟

غیبی: ما در کار آفرینی اکنون با دو نسل روبه‌رو هستیم. یک نسل، نسل ماست که همه روی عرصه‌های جدید و فناوری آمدند، با یک ادبیات و یک فرهنگ جدید و متفاوت؛ یک نسل هم نسل قدیم بازاری‌های قدیمی است. بخشی از اینها با فرهنگ جدید همراه شده‌اند و یک تعداد دیگر خیر، یعنی مثلاً شما وقتی می‌خواهید کار شراکتی را آغاز کنید یا تأمین مالی انجام دهید، اگر سر آن بازاری محترم «دودو تا چهار تا» می‌کند و با یک گونی پیاز یا قیمت روز دلار بیزینس تو را می‌سنجد. او می‌گوید اساساً دانش فنی، توانایی تولید و اینها همه خوب است، اما بگذار کنار، آخرش می‌گوید مثلاً اگر من روی تو هزار تومان ببندم یا یک کیلو پیاز، یک کیلو پیاز بیشتر جواب می‌دهد. بنابراین من می‌گویم این فرهنگ هنوز واقعا وزن سنتی‌اش بیشتر است. به نظر من هنوز جادارد تا این فرهنگ به‌روز شود. البته باید به این نکته توجه کرد وقتی که بدنه سنتی سرمایه‌گذاران مشاهده کنند که نسل جوان با کمترین سرمایه‌ها می‌توانند کسبو کارهای خوبی را راه‌اندازی کنند، در این حوزه سرمایه‌گذاری بیشتری خواهند داشت. امری که از سوی استارت‌آپ‌هایبیشترین نیاز به آن احساس می‌شود، امر سرمایه‌گذاری است. به بیان دیگر، بخش سنتی سرمایه‌گذاران در کشور به تدریج و با دیدن موفقیت‌های نسل جوان در ایجاد استارت‌آپ‌ها و رونق آنها برای سرمایه‌گذاری در حوزه‌های دیجیتالی ترغیب خواهند شد. با تمام این اوصاف شرکت‌های نوپا می‌توانند در هر شکل و به هر اندازه‌ای ایجاد شوند، اما سرمایه‌گذاران به طور کلی به آن دسته از شرکت‌های نوپایی جلب می‌شوند که نسبت خطر به سود بالایی دارند و مقیاس‌پذیر تر هستند. معمولاً یک شرکت نوپای موفق قابلیت رشد بیشتری نسبت به یک شرکت جاافتاده دارد، یعنی می‌تواند با سرمایه‌ای کمتر، نیروی کار یا زمینه رشد بیشتری نسبت به شرکت‌های قدیمی داشته باشد. شرکت‌های نوپا برای رشد سریع خود نیاز به جذب سرمایه دارند و در این راه گزینه‌های مختلفی در نظر می‌گیرند. شرکت‌های دیگر یا افراد سرمایه‌گذار می‌توانند به شرکت‌های نوپا یا تبادل پول نقد در برابر سهام کمک کنند تا فعالیت خود را آغاز کنند؛ هر چند در عمل بسیاری از شرکت‌های نوپا از سوی بنیانگذاران‌شان سرمایه‌گذاری می‌شوند. اگر ارزش یک شرکت بر اساس فناوری خاص آن شرکت باشد، مهم است که بنیانگذاران بتوانند از مالکیت معنوی ایده‌های خود حفاظت کنند.

نجفی‌منش: کار آفرینی در کشور می‌توانست رشد بیشتری داشته باشد اما متأسفانه زمینه‌های دلالی آماده‌تر است و سود بیشتری دارد. همان‌طور که تأکید کردم، راه برای دلالی هموار است؛ در صورتی که نباید این شرایط وجود داشته باشد. افراد بسیاری به دنبال تولید و ایجاد شغل هستند، اما خود را در راهی طولانی و پر پیچ‌وخم و پابین و بالا می‌بینند.

اما برای دلالی اصولاً هیچ پیش‌شرطی وجود ندارد و افراد بدون مجوز، مشکلات مالیاتی، بیمه و… راه دلالی در پیش گرفته‌اند.

پیشنهاد شما برای ارتقای فرهنگ کار آفرینی چیست؟

نجفی‌منش: اگر هر کاری سودآوری خود را داشته باشد و زبان آن به حداقل برسد، می‌تواند انجام گیرد و توسعه یابد. بنابراین باید شرایط به گونه‌ای فراهم شود تا کار آفرینی بیشترین سود را برای افراد داشته باشد و دلالی با کمترین سود همراه شود. در این شرایط می‌توان امیدوار بود افراد بیشتری به فکر ایجاد شغل و توسعه کسبو کار خود باشند. متأسفانه در شرایط فعلی شاهد هستیم افراد کار آفرین گاه با زیان تولید می‌کنند، به این دلیل اینکه اقتصاد دستوری در بسیاری از بخش‌ها اعمال می‌شود. رشد و ارتقای فرهنگ کار آفرینی نیازمند یک عزم همه‌جانبه از سوی دولت و همه بخش‌های درگیر است. باید هزینه ایجاد شغل و کار آفرینی را کاهش داد تا افراد برای ورود به این حوزه اعلام آمادگی کنند.

دولت در راستای حمایت از کار آفرینان و توسعه کسبو کارها می‌بایست چه اقداماتی انجام دهد؟

غیبی: به نظر من تنها کاری که باید دولت انجام دهد، این است که اجازه ندهد افراد ناآگاه در امور مختلف دخالت کنند. همان‌طور که در اول بحث مطرح شد، دولت باید بستر را در این زمینه فراهم سازد و با بهبود و تسهیل فضای کسبو کار، اجازه دهد کار آفرینان مسیر خود را طی کنند.

آیا شما تجربه همکاری با سازمان‌ها و شرکت‌های دولتی در زمینه کار آفرینی داشته‌اید؟

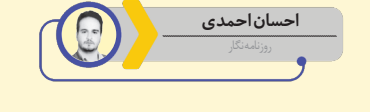
غیبی: ما به واسطه محصولاتی که ارائه می‌دهیم، با دولت سرو کار داشته‌ایم. برخی از مدیران دولتی سابق در شعار خیلی خوب، اما در عمل خوب نبودند. بزرگ‌ترین ضعف هم این است که برخی از کارمندان در بعضی ادارات برای من کار آفرین تصمیم می‌گیرند. این موضوع یک جایی باید درست شود. از این طرف هم ما یکسری کار آفرین هستیم و آن آقای کارمند متوجه نیست این درخواستی که شمای کارمند طی دو روز امضایی کنی، این دو سه روز چه بلایی سر من می‌آورد. اینکه تو صورت وضعیت مالی من را مثلاً با دو روز تأخیر پاس می‌کنی، این چه بلایی سر من می‌آورد. بنابراین آن کسی که آنجا نشسته و برای من کار آفرین تصمیم می‌گیرد، کارمند است و از ابعاد مختلف، حساسیت‌ها و ریسک‌هایی که کار من دارد؛ بابت اینکه در زمان مناسب، تصمیم مناسب و اجرای مناسبی وجود داشته باشد، خبر ندارد. بنابراین این موضوع خیلی نگران‌کننده و ناراحت‌کننده است که یک کارمند برای من کار آفرین تصمیم می‌گیرد. در اینجا باید اتحادیه صنفی خودی نشان دهد. آن صنف باید به نمایندگی بلند شود و برود آنجا و بگوید مشکلات ما این است و این هم راه‌حل، تا اینکه یکی‌یکی آدم‌ها بروند و بگویند این مشکل وجود دارد. به نظر من، دولت باید در این قضیه، بخصوص در شرکت‌هایی که در فضای استارت‌آپی کار می‌کنند، حواسش را جمع کند، باز خورده‌ها را بگیرد و به آنها عمل کند. متأسفانه کارمندسالاری در برخی از ادارات فضای خوبی ایجاد نکرده است.

چه پیشنهاداتی برای ارتقای فرهنگ کار آفرینی و حمایت از کار آفرینان در ایران دارید؟

غیبی: فرهنگ، اکتسابی است، بنابراین اصلاً فرهنگ بخشنامه‌ای، نسخه‌پیچی و امثال آن وجود ندارد، یعنی همه باید با هم تعامل داشته باشند، بعد کم‌کم این فرهنگ شکل می‌گیرد. به نظر من، پیشران‌ها فرهنگ را می‌سازند. بنابراین در این زمینه شرکت‌ها باید بتوانند نقش پیشقراول را بازی کنند و این فرهنگ را در کشور جا بیندازند. در حال حاضر با نقطه مطلوب فاصله زیادی وجود دارد و برای پیشبرد این موضوع، جریان باید از داخل فضای کسبو کار آغاز شود. به طور قطع در چنین صورتی می‌توان شاهد اتفاقات مثبتی در این حوزه بود.

چگونه می‌توان با کاهش میزان بیکاری در جامعه، توسعه کار آفرینی و ایجاد شغل‌های جدید اقدام کرد؟

غیبی: یکی از مزیت‌های مادر کشور، نیروی انسانی موجود است. اما در این رابطه یک اتفاق بدی که افتاده این است که نیروی انسانی بشدت تبیل، تن پرور و منفعت‌طلب شده، یعنی می‌خواهد کار کمی انجام دهد، اما درآمد زیادی کسب کند که دلیل این موضوع نیز به واسطه فرهنگ غلط سرمایه‌گذاری در ایران است. یا مثلاً طرف می‌رود طلا می‌خرد، دو ماه نگه می‌دارد و بعد از چند وقت مقداری می‌رود روی قیمت آن، بعد می‌گوید چرا بروم کار کنم، می‌روم در فضای دلالی. اساساً هر شخصی که می‌آید در فضای اشتغال و کار آفرینی، با توجه به اینکه حقوق و مزایایش کم است نسبت به بازار دلالی، زود دلسرد می‌شود. مثلاً شما الان در بدنه دولت می‌بینید طرف کارمند است، بعد از یک مدتی خودش را باز خرید می‌کند و می‌رود در کسبو کار دلالی. تا این قصه و این پول‌های بادآورده و اتفاقات باشد، شما می‌بینید رغبتی برای کار آفرینی به وجود نمی‌آید. مثلاً الان ما یک آگهی می‌دهیم و نیرو می‌خواهیم برای فلانجا. کسی که می‌آید توقعات عجیب و غریبی دارد، بعد از یک ماه نیز می‌گذارد و می‌رود. یعنی می‌خواهم بگویم برخی افراد به دنبال کار کم با سود بسیار هستند که این موضوع به نوعی نشدنی است.

بسیاری از کارشناسان حوزه اقتصاد و تولید معتقدند بخش مهمی از رشد کشورهای توسعه‌یافته و در حال توسعه، ریشه در گسترش مفهوم کار آفرینی در کنار اشتغالزایی دارد. این مهم با بهره‌مندی از ایده‌های نوآورانه در خلق کسبو کار جدید برای تولید محصول یا خدمات مورد نیاز بازار کار و مصرف شکل گرفته است. توسعه فرهنگ کار آفرینی، تحقق حمایت‌های لازم از کار آفرینان، ارائه آموزش‌های مورد نیاز به آنان، رشد پژوهشگری در این زمینه و گسترش بستر فعالیت‌های نوآورانه از عوامل شکل‌گیری موفقیت‌های حوزه کار آفرینی در دهه‌های اخیر به حساب می‌آید. اما نکته اساسی در کنار ایجاد زمینه توسعه فعالیت خلاقانه کار آفرینان، ارائه تعریف درست از کار آفرینی و اشتغالزایی و تفکیک مفهومی و کارکردی این دو حوزه از یکدیگر و بهره‌مندی از ظرفیت آنها در حوزه‌های کسبو کار و اشتغال محسوب می‌شود. آمارهای مربوط به ابتدای فعالیت دولت سیزدهم نشان می‌دهد حدود ۴۰۰ هزار کار آفرین در کشور مشغول به فعالیت بوده و از بسترهای موجود برای خلق موقعیت‌های کار آفرینانه استفاده کرده‌اند. به دلیل ارائه نظریه توسعه اقتصادی و ظرفیت‌های کلان، امکان رشد و توسعه آنان نیازمند سیاستگذاری و هدفگذاری بلندمدت است.

سابقه کار آفرینی

واژه کار آفرینی از سده‌های گذشته ابتدا در زبان فرانسه به صورت متداول مورد استفاده قرار گرفت. مفاهیم کار آفرینی و کار آفرین برای نخستین‌بار مورد توجه اقتصاددانان بود و مکاتب اقتصادی از قرن شانزدهم میلادی در نظریه‌ها به این موضوعات پرداختند. به دلیل ارائه نظریه توسعه اقتصادی توسط «شومپیتر» در سال ۱۹۳۴ و همزمان با دوران رکود بزرگ اقتصادی و توجه به نظر او درباره نقش کار آفرینان در خلق سودآوری، لقب «پدر کار آفرینی» برای او انتخاب شد. از نظر او، کار آفرین نیروی محرکه اصلی در توسعه اقتصادی بود و نقش آن عبارت از «نوآوری با ایجاد ترکیب‌های تازه از مواد» است.

با توجه به بهره‌مندی کشورهای پیشرفته از مفهوم کار آفرینی در اواخر دهه‌های ۱۹۷۰ و ۱۹۸۰، در کشور ما تا شروع اجرای برنامه سوم توسعه، توجه چندانی به این موضوع صورت نگرفت. حتی در مراکز علمی و دانشگاهی نیز جز در موارد نادر، فعالیتیی در این زمینه انجام نشده بود؛ تا اینکه مسأله بیکاری و ایجاد چالش ناشی از آن در دهه ۱۳۸۰، توسعه کار آفرینی در قالب برنامه سوم دیده شد. با توجه به فعالیت تعداد قابل توجهی از مراکز دانشگاهی حوزه کار آفرینی در جهان، در ایران نیز طی سال‌های اخیر حدود ۱۲ مرکز کار آفرینی کار خود را در دانشگاه‌ها آغاز کردند و اکنون به عنوان مراکز تحقیق و آموزش در حال فعالیت هستند.

حمایت از کار آفرینی

سید صولت مرتضوی، وزیر تعاون، کار و رفاه اجتماعی ۲۵ فروردین‌ماه در نشست شورای هماهنگی دستگاه‌های اجرایی وزارت کار در استان البرز با بیان اینکه خود را موظف به رفع موانع تولید و تسهیل راه‌اندازی کسب‌کار مردم دانسته و برای آن تلاش می‌کنیم، گفت: «بانک‌ها باید فرایندهای پرپیچ‌وخم را کوتاه کنند تا کار آفرینان با ایجاد کسبو کار برای دیگران کار آفرینی ایجاد کنند.» مرتضوی همچنین چهارم اسفندماه سال گذشته در آیین چهاردهمین جشنواره کار آفرینان برتر ملی با تأکید بر اینکه برنامه دولت حمایت از کار، تولید و کار آفرینی است، تأکید کرده بود: «در سال ۱۴۰۲ از محل منابع پیش‌بینی شده در لایحه بودجه، حمایت‌های مطلوبی از فرهنگ کار و کار آفرینی به عمل خواهد آمد.» او کاهش هزینه‌های تولید و پرداخت بخشی از منابع حق بیمه تأمین اجتماعی برای افسراد جویای کار معرفی شده توسط دولت را برنامه‌های تشویقی و حمایتی از کار آفرینان و کار جوانان دانست و افزود:

«حلقه مفقوده و نیاز اجتناب‌ناپذیر کشور، موضوع کار آفرینی است. کار آفرینان در واقع ضامن معاش جامعه و شاغلان در عرصه‌های مختلف هستند و خروجی اقدامات در حوزه کار آفرینی منجر به شکل‌گیری و توسعه بهره‌وری خواهد شد.»

مهارت‌های مورد نیاز

کار آفرین فردی است که برای ایده‌هایی که در اختیار او قرار می‌گیرد، با داشتن مجموعه‌ای از مهارت‌ها تلاش خود را جهت به‌نتیجه رساندن آن، انجام و حاضر به پذیرش هر گونه ریسکی در این راه باشد. در تعریفی دیگر با توجه به اینکه کار آفرینی از خلق و نوآوری خدمت یا محصولی به دست می‌آید که توسط شخصی به واقعیت خواهد پیوست، فرد خلاق همان کار آفرین محسوب می‌شود. به طور کلی کار آفرینی، فرایند توسعه کسبو کاری است که با ایده‌های خلاقانه آغاز به‌ فعالیت کرده و با اجرایی کردن آن، زمینه شکل‌گیری کسبو کار سودآور را فراهم می‌کند. این روند با پذیرش ریسک‌هایی در زمینه‌های مختلف، در نهایت معرفی یک محصول یا خدمت جدید به جامعه را موجب می‌شود.

قابلیت برنامه‌ریزی، مهارت‌های ارتباطی و بازاریابی، مهارت‌های مدیریت عمومی و رهبری، تشخیص و تحلیل فرصت‌ها، تدوین و ارائه طرح‌های تجاری، تأمین و مدیریت منابع و مهارت راه‌اندازی و مدیریت کسبو کار نوپا از ویژگی‌های فرد کار آفرین به حساب می‌آید.

ایجاد فرصت‌های شغلی

واژه اشتغالزایی این تصور را در ذهن به‌وجود می‌آورد که یک شغل برای پاسخ به نیازهای بازار ایجاد می‌شود. این مفهوم به ایجاد شغل در محل یا مکانی که وجود نداشته، اما همان شغل توسط افراد دیگر در مکان دیگر راه‌اندازی شده، گفته می‌شود. به این واسطه در اشتغالزایی با پدیده جدید و ابتکاری روبه‌رو نخواهید بود بلکه زمینه ایجاد شغل برای افراد فراهم می‌شود. اشتغالزایی با استفاده روش‌ها و سازوکارهای مختلف امکان اجرایی شدن دارد که حمایت و سرمایه‌گذاری دولت برای اجرای فعالیت‌های بخش خصوصی یکی از آنها است. این روش به دلیل وجود اعتبارات و حمایت‌های دولتی، ساده‌ترین روش به حساب می‌آید که مزیت آن سرعت در انجام کار است. اشتغالزایی تحت تأثیر قانون و سیاست‌های مالی، رویکرد یک سهم بازار برای خلق اشتغال و ایجاد فرصت‌های شغلی از طریق ایده‌ها از دیگر راهکارهای ایجاد شغل به شمار می‌رود.

تفاوت کار آفرینی و اشتغالزایی

کار آفرینی، یک شغل جدید ایجاد و در واقع ارزش ناب به جامعه اضافه می‌کند. این در حالی است که اشتغالزایی برای پاسخ به تقاضاهای بازار به جذب نیرو و تکمیل ظرفیت برای شغل‌های ایجاد شده می‌پردازد. با توجه به اینکه کار آفرینی به طور معمول مربوط به بخش خصوصی است، اشتغالزایی را باید وظیفه دولت‌ها دانست. نتیجه کار آفرینی در هر عرصه یا مرحله، عرضه یک کالای جدید یا خدمتی متفاوت است و اشتغالزایی معمولاً به‌دست با نوآوری همراه است. با وجود ارزشمندی و ارتباط مفاهیم کار آفرینی و اشتغالزایی با یکدیگر، اما آنها الزاماً بر هم منطبق نیست. در کار آفرینی درآمد از طریق تغییر عناصر اصلی کسبو کار شکل می‌گیرد، اما در اشتغالزایی کسبو کار بدون تغییر در عناصر اصلی کار، توسعه می‌یابند.

مزایای توسعه کار آفرینی

توسعه فرهنگ کار آفرینی علاوه بر ایجاد تحول در راستای بهبود شرایط کسبو کار، بستر رشد ایده‌پردازی نیروی کار و کارفرمایان بخش‌های دولتی و خصوصی را فراهم کرده و سازوکارهای مؤثر تازه‌ای برای شکل‌گیری تحول در حوزه کار و تولید ایجاد خواهد کرد. تضمین تحقق رفع چالش‌های حوزه اشتغال، رونق تولید و ماندگاری نیروی کار آفریننده و مبتکر با حمایت از ایجاد اشتغال، سیاستگذاری کلان، بهره‌مندی از تأمین منابع مالی و مدیریت متناسب با ظرفیت‌ها و تلاش در تحقق کار آفرینی با مشارکت جامعه خلاق بخش تولید امکان‌پذیر است.